

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ
ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΤΡΙΤΗ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 2023 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1^ο απόσπασμα:

Αριστοτέλης, Πολιτικά, Α1.1·8, 1252a1-7·b27-32

Ἐπειδὴ πᾶσαν πόλιν ὀρῶμεν κοινωνίαν τινὰ οὖσαν καὶ πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἔνεκεν συνεστηκυῖαν (τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν πάντα πράττουσι πάντες), δῆλον ὡς πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινος στοχάζονται, μάλιστα δὲ καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων ἢ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας. Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ καλουμένη πόλις καὶ ἡ κοινωνία ἢ πολιτική. [...]

Ἡ δ' ἐκ πλειόνων κωμῶν κοινωνία τέλειος πόλις, ἥδη πάσης ἔχουσα πέρας τῆς αὐταρκειᾶς ὡς ἔπος εἰπεῖν, γινομένη μὲν τοῦ ζῆν ἔνεκεν, οὖσα δὲ τοῦ εὔ ζῆν. Διὸ πᾶσα πόλις φύσει ἔστιν, εἶπερ καὶ αἱ πρῶται κοινωνίαι. Τέλος γὰρ αὕτη ἐκείνων, ἡ δὲ φύσις τέλος ἐστίν.

2^ο απόσπασμα:

Αριστοτέλης, Πολιτικά, Γ6.3-4, 1281a39-b10

Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἔστω τις ἕτερος λόγος· ὅτι δὲ δεῖ κύριον εἶναι μᾶλλον τὸ πλῆθος ἢ τοὺς ἀρίστους μὲν ὀλίγους δέ, δόξειεν ἂν λέγεσθαι καὶ τιν' ἔχειν ἀπορίαν τάχα δὲ κἂν ἀλήθειαν. Τοὺς γὰρ πολλούς, ὧν ἕκαστός ἐστιν οὐ σπουδαῖος ἀνὴρ, ὁμῶς ἐνδέχεται συνελθόντας εἶναι βελτίους ἐκείνων, οὐχ ὡς ἕκαστον ἀλλ' ὡς σύμπαντας, οἷον τὰ συμφορητὰ δεῖπνα τῶν ἐκ μιᾶς δαπάνης χορηγηθέντων· πολλῶν γὰρ ὄντων ἕκαστον μόριον ἔχειν ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ γίνεσθαι συνελθόντων, ὥσπερ ἓνα ἄνθρωπον τὸ πλῆθος, πολύποδα καὶ πολύχειρα καὶ πολλὰς ἔχοντ' αἰσθήσεις, οὕτω καὶ περὶ τὰ ἦθη καὶ τὴν διάνοιαν. Διὸ καὶ κρίνουσιν ἄμεινον οἱ πολλοὶ καὶ τὰ τῆς μουσικῆς ἔργα καὶ τὰ τῶν ποιητῶν· ἄλλοι γὰρ ἄλλο τι μόριον, πάντα δὲ πάντες.

A1.a. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση τα δύο αποσπάσματα του διδαγμένου κειμένου:

1. Δεν αποσκοπούν όλες οι μορφές κοινωνικής συμβίωσης σε κάποιο αγαθό.
2. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει χωρίς επιφύλαξη την άσκηση της εξουσίας από τους άριστους.
3. Η αναφορά στα «συμφορητὰ δεῖπνα» τεκμηριώνει την άσκηση της εξουσίας από το πλῆθος.

(μονάδες 6)

A1.β. Με βάση το δεύτερο απόσπασμα του διδαγμένου κειμένου να αντιστοιχίσετε τις φράσεις της **Στήλης Α** με τον χαρακτηρισμό που τους αποδίδεται στη **Στήλη Β**. (Ένα στοιχείο της **Στήλης Β** περισσεύει).

Στήλη Α	Στήλη Β
α. «οἷον τὰ συμφορητὰ δεῖπνα τῶν ἐκ μιᾶς δαπάνης χορηγηθέντων»	1. παράδειγμα
β. «ὥσπερ ἓνα ἄνθρωπον τὸ πλῆθος, πολύποδα καὶ πολύχειρα»	2. αντίθεση 3. αναλογία

(μονάδες 4)
Μονάδες 10

B1. Πώς ορίζει ο Αριστοτέλης την «πόλιν» και ποιος ο σκοπός της ύπαρξής της;
Μονάδες 10

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Ανώνυμος Ιαμβλίκου στο παρακάτω απόσπασμα αναφέρεται στον τρόπο άσκησης της εξουσίας.

Αν υποθέσουμε πως θα ήταν δυνατό να υπάρξει κάποιος που θα έχει εκ γενετής τις ακόλουθες ιδιότητες: θα είναι άτρωτος, απρόσβλητος από αρρώστιες και από άλλα παθήματα, χαλύβδινος, με υπερφυσικές σωματικές και ψυχικές δυνάμεις, θα μπορούσαμε ίσως να πιστέψουμε ότι η δύναμη ενός τέτοιου ανθρώπου θα ήταν αρκετή για να του εξασφαλίσει πλεονεκτήματα σε σχέση με τους άλλους (δεδομένου ότι ένας τέτοιος άνθρωπος θα μπορούσε να παραβαίνει το νόμο χωρίς συνέπειες). Ωστόσο η εντύπωση αυτή δεν είναι σωστή. Ακόμη κι αν θα υπήρχε κάποιος με τέτοιες ιδιότητες — πράγμα αδύνατο — αυτός ο κάποιος θα κατόρθωνε να επιπλεύσει μόνο εφόσον θα πήγαινε με το μέρος του νόμου και της δικαιοσύνης, εφόσον θα τα ενίσχυε αυτά και εφόσον θα χρησιμοποιούσε τη δύναμή του για να στηρίξει το νόμο και το δίκιο και οτιδήποτε το προάγει. Διαφορετικά δεν θα άντεχε. Γιατί όλοι οι άλλοι θα συσπειρώνονταν εναντίον ενός τέτοιου ανθρώπου και καθώς θα είχαν καλή διοίκηση και αριθμητική υπεροχή, θα υπερτερούσαν απέναντί του είτε με την επιδεξιότητα είτε με τη δύναμη και τελικά θα έβγαιναν νικητές.

Ανώνυμος Ιαμβλίκου, Απ. 1,6,1-5 (μτφρ. Ν. Σκουτερόπουλος).

Να παρουσιάσετε τα χαρακτηριστικά του φανταστικού «Υπερανθρώπου» όπως αυτά περιγράφονται στο 2^ο απόσπασμα του Αριστοτέλη και στο απόσπασμα του Ανωνύμου Ιαμβλίκου.

Μονάδες 10

B3. Να βρείτε στα δύο αποσπάσματα του αρχαίου διδαγμένου κειμένου μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής:

οπτική, σύσταση, λάθος, δοχείο, ποδήλατο.

Μονάδες 10

B4. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της **Στήλης Α** το γράμμα από τη **Στήλη Β** που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση:

Στήλη Α

Στήλη Β

1. Ο Αριστοτέλης έφτασε στην Αθήνα, όταν ο Πλάτωνας έλειπε	α. στο πρώτο ταξίδι του στη Σικελία.
	β. στο δεύτερο ταξίδι του στη Σικελία.
2. Η Σχολή που ίδρυσε ο Θεόφραστος ονομαζόταν	α. Λύκειο.
	β. Περίπατος.
3. Η ευδαιμονία, κατά τον Αριστοτέλη, είναι	α. ενέργεια της ψυχής.
	β. κατάσταση της ψυχής.
4. Τα μέρη της ψυχής, κατά τον Αριστοτέλη, ήταν	α. ἄλογον, λόγον ἔχον, ἐπιθυμητικόν.
	β. ἐπιθυμητικόν, θυμοειδές, λογιστικόν.
5. Η πόλις-κράτος στα Πολιτικά αποτελείται από	α. ὅμοια μεταξύ τους μέρη.
	β. ἀνόμοια μεταξύ τους μέρη.

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτωνας, Θεάγης, 121, b1-d6
(ed. OXFORD CLASSICAL TEXTS)

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο εύπορος γαιοκτήμονας Δημόδοκος συνομιλεί με τον Σωκράτη στην Αρχαία Αγορά και του εκφράζει την ανησυχία του, επειδή ο γιος του Θεάγης επιθυμεί διακαώς να γίνει μαθητής κάποιου σοφιστή.

ἽΩ Σώκρατες, πάντα τὰ φυτὰ κινδυνεύει τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν, καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα καὶ τὰ ζῷα τὰ τε ἄλλα καὶ ἄνθρωπος. καὶ γὰρ ἐν τοῖς φυτοῖς ῥᾶστον ἡμῖν **τοῦτο** γίγνεται, ὅσοι τὴν γῆν γεωργοῦμεν, τὸ παρασκευάσασθαι πάντα τὰ πρὸ τοῦ φυτεῦν καὶ αὐτὸ τὸ φυτεῦσαι· ἐπειδὴν δὲ τὸ φυτευθὲν βιώ, μετὰ τοῦτο θεραπεία τοῦ φύντος καὶ πολλὴ καὶ χαλεπὴ καὶ δύσκολος γίγνεται. οὕτω δὲ ἔχειν ἔοικε καὶ τὸ περὶ τῶν ἀνθρώπων· ἀπὸ τῶν ἑμαυτοῦ ἐγὼ πραγμάτων τεκμαίρομαι καὶ ἐς τᾶλλα. καὶ γὰρ ἐμοὶ ἢ τοῦ ὑέος τουτουῖ, εἴτε φυτείαν εἴτε παιδοποιίαν δεῖ αὐτὴν **ὀνομάζειν, πάντων** ῥάσστη γέγονεν, ἢ δὲ τροφὴ δύσκολός τε καὶ αἰεὶ ἐν φόβῳ περὶ αὐτοῦ δεδιότι. τὰ μὲν οὖν ἄλλα πολλὰ ἂν εἴη λέγειν, ἢ δὲ νῦν παροῦσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνυ με φοβεῖ – ἔστι μὲν γὰρ οὐκ ἀγεννῆς, σφαλερὰ δέ– ἐπιθυμῖ γὰρ δὴ οὗτος ἡμῖν, ὃ Σώκρατες, ὡς φησι, σοφὸς γενέσθαι. δοκῶ γάρ μοι, τῶν ἡλικιωτῶν τινες αὐτοῦ καὶ δημοτῶν, **εἰς τὸ ἄστυ** καταβαίνοντες, λόγους τινὰς ἀπομνημονεύοντες διαταράττουσιν αὐτόν, οὓς ἐξήλωκεν καὶ πάλαι **μοι** πράγματα παρέχει, ἀξίων ἐπιμεληθῆναί με ἑαυτοῦ καὶ χρήματα τελέσαι τινὶ τῶν σοφιστῶν, ὅστις αὐτόν **σοφὸν** ποιήσει.

θεραπεία τοῦ φύντος: φροντίδα
του βλασταρίου περὶ αὐτοῦ

δεδιότι: (εμένα) που φοβάμαι γι'
αυτόνοϋκ άγεννής: αρχοντική
τῶν ήλικιωτῶν: των συνομηλίκων

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «**Ω Σώκρατες ... περι̅ αυ̅του̅ δεδιότι**».

Μονάδες 20

Γ2. Στο απόσπασμα «**δοκῶ γάρ μοι ... αυ̅τον̅ σοφὸν ποιήσει**» τι αξιώνει ο Θεάγης από τον πατέρα του Δημόδοκο και γιατί;

Μονάδες 10

Γ3. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

ἔχειν	: το β' ενικό πρόσωπο προστακτικής αορίστου β' στην ίδια φωνή
ῥᾶστον	: τον ίδιο τύπο στον θετικό και συγκριτικό βαθμό
άγεννής	: τη γενική του ενικού στο ίδιο γένος
ἐπιθυμεί	: το απαρέμφατο του ίδιου χρόνου στην ίδια φωνή
τὸ ἄστν	: την ονομαστική του πληθυντικού
καταβαίνοντες	: τον ίδιο τύπο στον μέλλοντα
πάλαι	: τον συγκριτικό βαθμό
ἐπιμεληθῆναι	: τη μετοχή του αρσενικού γένους στη γενική πληθυντικού στον ίδιο χρόνο και στην ίδια φωνή
ὄστις	: τον ίδιο τύπο στον άλλο αριθμό

Μονάδες 10

Γ4.α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους που εμφανίζονται στο αδίδακτο με έντονα γράμματα:

τὸν αυ̅τον̅, τοῦτο, ὀνομάζειν, πάντων, εἰς τὸ ἄστν, μοι, σοφὸν.

(μονάδες 7)

β. «**ή δὲ νῦν παροῦσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνν με φοβεῖ**»: να μεταφέρετε το απόσπασμα στον πλάγιο λόγο με εξάρτηση από τη φράση «**Δημόδοκος ἔλεγεν ὅτι**».

(μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1.α.

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό

A1.β.

α – 1

β – 3

Περισσεύει: 2

B1. Στο κείμενο αναφοράς ο Αριστοτέλης μέσω ενός παραγωγικού συλλογισμού προβαίνει στον γενετικό ορισμό της έννοιας *πόλις*. Η *πόλις* είναι η τελειότερη μορφή κοινωνικής συμβίωσης. Περιλαμβάνει ατελέστερα κοινωνικά μορφώματα, όπως η οικογένεια, η φυλετική συγγένεια και σχέση, το χωριό, μια συντεχνία κ.ά. Η *πόλις* δεν είναι απλώς μια ανταλλακτική κοινωνία που διασφαλίζει την επιβίωση των μελών της, αλλά εκείνη η οργανωμένη και αρθρωμένη κοινωνία που διασφαλίζει τις προϋποθέσεις για την πλήρη ανάπτυξη όλων των δυνατοτήτων του ανθρώπου.

Η «*πόλις*», λοιπόν, είναι μια μορφή ανώτερης κοινωνικής συνύπαρξης («*ή πασῶν κυριωτάτη*»), που εμπεριέχει όλες τις άλλες («*πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας*»), και αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά («*τοῦ κυριωτάτου πάντων*»). Είναι δε «*ή κοινωνία ή πολιτική*». Στον ορισμό αυτό μπορούμε να διακρίνουμε το προσεχές γένος της έννοιας «*πόλις*» και την ειδοποιό διαφορά της. Συγκεκριμένα, το προσεχές της γένος, δηλαδή η ευρύτερη κατηγορία στην οποία εντάσσεται η έννοια, είναι ο όρος «*κοινωνία*» («*κοινωνίαν τινὰ οὔσαν*»). Ο όρος «*κοινωνία*» προέρχεται από τη λέξη «*κοινωνός*» και είναι ομόρριζος με το ρήμα «*κοινωνῶ*» (= συμμετέχω σε κάτι, παίρνω μέρος σε κάτι μαζί με κάποιον άλλο ή με κάποιους άλλους). Έτσι, με τον όρο αυτό νοείται μια ομάδα ανθρώπων που συνυπάρχουν και συνεργάζονται αποβλέποντας –η καθεμιά ξεχωριστά– στην επίτευξη ενός κοινού για τα μέλη της σκοπού, ενός επιμέρους συμφέροντος («*ἀγαθοῦ τινος ἔνεκεν συνεστηκυῖαν*»).

Διερευνώντας τους στόχους που κάθε είδος κοινότητας οφείλει να εκπληρώσει, ορθό θα ήταν να αποδώσουμε το περιεχόμενο του όρου *ἀγαθόν*. *Ἀγαθόν* για τον Αριστοτέλη δεν είναι ένα και μοναδικό· είναι κατά περίπτωση διαφορετικό. Άλλες ανάγκες έχει ένας υγιής άνθρωπος και άλλες ένας ασθενής· μια τροφή μπορεί να είναι καλή για ένα ζώο και βλαβερή

για ένα άλλο. Επίσης, η έννοια του *ἀγαθῶ* είναι πολυσήμαντη· αγαθό μπορεί είναι κάτι σύμφωνο με την αρετή αλλά και κάτι ωφέλιμο ή ευχάριστο. Το *ἀγαθόν*, ακόμη, μπορεί να είναι όντως αγαθό ή απλώς να εκλαμβάνεται ως τέτοιο. Οπωσδήποτε, το αριστοτελικό *ἀγαθόν* δεν είναι μια καθολική και χωριστή από τον κόσμο ουσία, όπως φαίνεται να πίστευε ο Πλάτων. Το *ἀγαθόν*, σε όλες τις εκδοχές του, αποτελεί για τον άνθρωπο και την κοινωνία άμεσο ή απώτερο στόχο (*τέλος* – τελεολογική αντίληψη της αριστοτελικής φιλοσοφίας).

Η ειδοποιός διαφορά της έννοιας *πόλις*, δηλαδή το ιδιαίτερο εκείνο γνώρισμα που διαφοροποιεί την έννοια του γένους από τις όμοιές της έννοιες, ώστε να προκύψει η οριστέα, είναι το αγαθό στο οποίο αποβλέπει. Σκοπός της πόλης είναι όχι μόνο το «ζῆν», η επιβίωση, που και η «κώμη» επεδίωκε και εξασφάλιζε, αλλά το «εὖ ζῆν», δηλαδή η ευδαιμονία. Ως απαραίτητες προϋποθέσεις της καλής κοινωνικής ζωής ο Αριστοτέλης απαριθμεί τις εξής: α) επάρκεια τροφής, β) ποικιλία τεχνών και τεχνιτών, γ) επαρκής οπλισμός, δ) οικονομική ευπορία, ε) θρησκευτικοί θεσμοί, στ) θεσμοί δικαιοσύνης. Αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό της πόλης θεωρείται από τον φιλόσοφο και το πιο σημαντικό.

Στα *Πολιτικά* του Αριστοτέλη η έννοια της ευδαιμονίας συμπίπτει με την ύψιστη αυτάρκεια. Η αυτάρκεια αποτελεί θεμελιώδες γνώρισμα της πόλεως και πρωταρχική επιδίωξή της. Με αυτήν δηλώνεται η επάρκεια των αγαθών που είναι απαραίτητα για την απόκτηση και διατήρηση της συλλογικής ευτυχίας (*εὐδαιμονίας*). Πρόκειται για αγαθά εξωτερικά (υλικά), σωματικά και ψυχικά. Η αυτάρκεια μιας πόλης εξαρτάται α) από τη γεωγραφική της θέση, ώστε να εξασφαλίζονται υλικά αγαθά, β) από το έμπυχο, ανθρώπινο δυναμικό που διασφαλίζει την άμυνα της πόλης-κράτους και γ) από το σύστημα χρηστής διοίκησης και απονομής δικαιοσύνης, που εγγυάται την εσωτερική συνοχή της πόλης.

Κατά την προσφιλή του μέθοδο, της σταδιακής προσθήκης χαρακτηριστικών στις οριστέες του έννοιες (θετικός φιλόσοφος), ο Αριστοτέλης φτάνει στον τελικό χαρακτηρισμό της πόλεως ως «τέλειος πόλις» που συνεπάγεται ότι η πόλις είναι η τελειότερη μορφή κοινωνικού σχηματισμού.

B2. Μελετώντας τα δύο δοθέντα αποσπάσματα, αντιλαμβανόμαστε πως τόσο ο Αριστοτέλης όσο και ο Ανώνυμος του Ιαμβλίχου στηρίζονται στην υποθετική περίπτωση ενός «Υπερανθρώπου» («*Αν υποθέσουμε πως...σε σχέση με τους άλλους*» - «*ὥσπερ...αἰσθήσεις*») ο οποίος χαρακτηρίζεται από μια συσσώρευση σωματικών, ψυχικών, νοητικών δυνάμεων και ηθικών αρετών.

Στο κείμενο αναφοράς, ο Αριστοτέλης στην προσπάθειά του να τεκμηριώσει την άσκηση της εξουσίας από το πλήθος αξιοποιεί μια αναλογία αντλημένη από τον χώρο της μυθολογίας,

όπου συχνά συναντάμε τερατόμορφα πλάσματα με πολλά χέρια, πολλά πόδια και πολλές αισθήσεις (Ερινύες, Εκατόγχειρες, Λερναία Ύδρα). Ο Αριστοτέλης αναφέρει πως, αφού ο καθένας διαθέτει ένα μόριο αρετής και φρόνησης, αν όλοι μαζί οι πολίτες ενώσουν τις δυνάμεις και τις ικανότητές τους, τότε θα ενεργούν σαν ένας άνθρωπος που έχει πολλά πόδια, χέρια και αισθητήρια όργανα, εξαιρετική αρετή και εξυπνάδα, διαθέτει δηλαδή πολλές σωματικές, ηθικές και πνευματικές ικανότητες συγκεντρωμένες. Έτσι, ένα σύνολο ανθρώπων συναπαρτίζει κατά κάποιον τρόπο έναν άνθρωπο, ο οποίος διαθέτει ενωμένες πολλές ηθικές και πνευματικές ικανότητες, οι οποίες κατά κανόνα δε συνυπάρχουν σε ένα άτομο.

Στο παράλληλο απόσπασμα ο Ανώνυμος του Ιαμβλίκου σκιαγραφεί το πρότυπο ενός φανταστικού «Υπερανθρώπου» που εκ φύσεως είναι «άτρωτος», με θεϊκά χαρακτηριστικά παρά με ανθρώπινα, όπως *«απρόσβλητος από αρρώστιες, και από άλλα παθήματα, χαλύβδινος, με υπερφυσικές σωματικές και ψυχικές δυνάμεις»*. Μάλιστα, παρατηρεί ότι ένας τέτοιος άνθρωπος θα μπορούσε να *«παραβαίνει τον νόμο χωρίς συνέπειες»*, κάτι το οποίο στην πραγματικότητα δεν θα μπορούσε να συμβεί και δεν θα ήταν σωστό, αφού και στην υποθετική περίπτωση ενός τέτοιου *«γεννημένου ανθρώπου»* ο νόμος και η δικαιοσύνη εμφανίζονται ως ανώτερες δυνάμεις και μόνο ως σύμπλευση με τις παραπάνω υπέρτατες αξίες, θα ήταν αποδεκτή μια τέτοια συμπεριφορά (*«θα χρησιμοποιούσε τον νόμο και τη δύναμή του για να στηρίζει τον νόμο και το δίκιο»*). Όπως ο ίδιος ο Ανώνυμος του Ιαμβλίκου απαντά, *«διαφορετικά δεν θα άντεχε»* ούτε αυτός ο «Υπεράνθρωπος» ενάντια στον νόμο, γιατί η συσπείρωση των ανθρώπων και του νόμου εναντίον του θα έκρινε τους δεύτερους τελικούς νικητές, γεγονός που ιστορικά έχει επιβεβαιωθεί από μονάρχες που έλαβαν την εξουσία με απόλυτη δικαιοδοσία *θεοκρατικῶ δικαίῳ*.

Μετά την παράθεση των χαρακτηριστικών του φανταστικού «Υπερανθρώπου», αξίζει να σημειωθεί ότι ενώ στο παράλληλο κείμενο ο «Υπεράνθρωπος» διαθέτει ιδιότητες που θα μπορούσε να τις χρησιμοποιήσει εναντίον του πλήθους και άρα του συμφέροντος των πολλών, στο κείμενο αναφοράς του Αριστοτέλη το πλήθος αθροιζόμενο ως προς τα θετικά του στοιχεία αξιοποιεί αυτήν την υπερδύναμη για χάρη του συλλογικού καλού. Ο φιλόσοφος θεωρεί ότι η λαϊκή κυριαρχία μπορεί να εξασφαλίσει καλύτερα τους στόχους της συλλογικής ευτυχίας συγκριτικά με τις περιπτώσεις που την εξουσία έχει ένας μονάρχης ή βασιλιάς ή οι ολίγοι ευγενείς ή πλούσιοι.

B3.

οπτική - *ὀρώμεν*

σύσταση – *συνεστηκυῖαν*

λάθος - *ἀλήθειαν*

δοχείο - *ἐνδέχεται*

ποδήλατο – *πολύποδα*

B4.

1 - β

2 - β

3 - α

4 - α

5 – β

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Σωκράτη, όλα τα φυτά φαίνεται να έχουν τον ίδιο τρόπο ανάπτυξης και όσα γεννιούνται από τη γη (χώμα) και τα υπόλοιπα ζώα και ο άνθρωπος. Και πράγματι στην περίπτωση των φυτών είναι πολύ πιο εύκολο για εμάς, όσοι καλλιεργούμε τη γη, δηλαδή η προετοιμασία όλων πριν το φύτευμα και το ίδιο το φύτευμα· όταν όμως το φύτευμα μεγαλώσει (αναπτυχθεί) ύστερα από αυτό η φροντίδα του βλασταριού είναι και μεγάλη και δύσκολη και επίπονη. Το ίδιο φαίνεται ότι ισχύει και στην περίπτωση των ανθρώπων· από τη δική μου περίπτωση καταλήγω σε συμπεράσματα και για τις υπόλοιπες περιπτώσεις. Και βέβαια για μένα η γέννηση αυτού εδώ του παιδιού, είτε πρέπει να την ονομάσει κανείς φύτευμα είτε τεκνοποιία, υπήρξε το πιο εύκολο από όλα, η ανατροφή του όμως είναι και δύσκολη και τρομοκρατεί συνεχώς εμένα που φοβάμαι για αυτόν (ανησυχώ).

Γ2. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο εύπορος γαιοκτήμονας Δημόδοκος συνομιλώντας με τον Σωκράτη στην αρχαία αγορά του εκφράζει την ανησυχία του για την αξίωση του γιου του, Θεάγη. Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι κατεβαίνοντας στην πόλη (Αθήνα) κάποιοι από τους συνομηλίκους και τους συγχωριανούς του Θεάγη, του ξεσηκώνουν το μυαλό με κάποια λόγια που είχαν απομνημονεύσει. Επειδή τους ζηλεύει «ἐζήλωκεν» ο ίδιος δημιουργεί εδώ και καιρό προβλήματα στον πατέρα του απαιτώντας να φροντίσει για την μόρφωσή του «ἐπιμεληθῆναί με ἑαυτοῦ» και να πληρώσει δίδακτρα σε κάποιον σοφιστή «χρήματα τελέσαι τινὶ τῶν σοφιστῶν» με σκοπό να τον καταστήσει σοφό «ὅστις αὐτὸν σοφὸν ποιήσει».

Γ3.

σχές
ῥάδιον , ῥᾶον
ἀγεννοῦς
ἐπιθυμεῖν
τά ἄστη
καταβησόμενοι
παλαιότερον
ἐπιμεληθέντων
οἴτινες

Γ4.α. τὸν αὐτὸν: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο τρόπον

τοῦτο : υποκείμενο στο ῥήμα γίνεται

ὀνομάζειν: τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στο απρόσωπο ῥήμα δεῖ (υποχρεωτική ετεροπροσωπία)

πάντων: γενική διαιρετική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός στο ῥάστη

εἰς τὸ ἄστν: εμπρόθετος προσδιορισμός της κίνησης σε τόπο ως επιρρηματικός προσδιορισμός στη μετοχή καταβαίνοντες

μοι: ἔμμεσο αντικείμενο στο ῥήμα παρέχει

σοφὸν: κατηγορούμενο στο αντικείμενο αὐτὸν μέσω του ῥήματος ποιήσει.

Γ4.β. Δημόδοκος ἔλεγεν ὅτι ἡ τότε παροῦσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνυ αὐτὸν / ἐκεῖνον / ἔ φοβοῖ / φοβοίη.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Τα θέματα του διδαγμένου κειμένου των Αρχαίων Ελληνικών ήταν σε γενικές γραμμές βατά για τους υποψηφίους των φετινών Πανελλαδικών εξετάσεων. Η **A1.α.** δεν παρουσίαζε σημαντικές δυσκολίες, καθώς δεν απαιτούσε τεκμηρίωση με χωρία του κειμένου. Η **B1** ως η βασική ερμηνευτική ερώτηση του διδαγμένου κειμένου απαιτούσε να αξιοποιηθεί το εύρος των σχολίων του φακέλου υλικού και να γίνει αναλυτική αναφορά στον ορισμό της βασικής έννοιας πόλις. Η **B2** ήθελε απλή παράθεση των χαρακτηριστικών του φανταστικού «Υπερανθρώπου», όπως αυτά προέκυπταν από τις θέσεις των δύο στοχαστών. Η **B3** σε αντίθεση με προηγούμενα χρόνια δεν είχε αντιστοίχιση ούτε δημιουργία προτάσεων στη Ν.Ε., αλλά εύρεση ετυμολογικά συγγενών λέξεων από το κείμενο. Τέλος, η **B4** δεν παρουσίαζε καμία δυσκολία.

Ως προς το αδιδάκτο κείμενο το συγκεκριμένο απόσπασμα από το έργο του Πλάτωνα «Θεάγης» δεν παρουσίαζε ιδιαίτερες δυσκολίες. Χαρακτηριστικό είναι ότι δόθηκε η ερμηνεία κάποιων λέξεων του κειμένου. Η γραμματική καλύπτει ευρύ φάσμα της ύλης, και ονοματικό και ρηματικό. Οι συντακτικές ασκήσεις δεν παρουσίαζαν ιδιαίτερες δυσκολίες. Ένας άρτια προετοιμασμένος μαθητής θα μπορούσε να ανταποκριθεί με ιδιαίτερη επιτυχία.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΗΡΑΚΛΗΣ

ΚΑΛΟΛΙΜΝΙΩΤΗ Κ. - ΚΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡ. - ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Β. - ΛΟΓΟΘΕΤΗ Σ. -

ΜΗΤΡΑΚΟΥ ΑΡΓ. - ΝΑΣΙΟΠΟΥΛΟΥ Α. - ΟΚΤΩΡΑΤΟΥ ΣΤ. - ΤΣΑΠΡΑΛΗ ΕΛ.

ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ Σ. - ΠΙΓΚΑ Μ